

ДЕТИЊСТВО CHILDHOOD

Часопис о књижевности за децу
Година XLVII, бр. 1,
пролеће 2021.

Издавач

Међународни центар
књижевности за децу
ЗМАЈЕВЕ ДЕЧЈЕ ИГРЕ
Нови Сад, Змај Јовина 26/II
Тел. (021) 66-11-266, 66-13-648
E-mail: zdigre@gmail.com
www.zmajevedecjeigre.org.rs

За издавача

Душица Мариновић, директорка

Главне и одговорне уреднице

Др Зорана Опачић
(бројеви 1 и 2)

Др Снежана Шаранчић Чутура
(бројеви 3 и 4)

Секретарица редакције
Мс Ивана Мијић Немет

Лекторка и коректорка
Светлана Зејак

Превод, лектура и коректура
шекспирове на енглеском језику
Весна Савић

Ликовно решење корица
Паулина Станко

Графичка уредница
Весна Карајовић

Прелом
NEO KONS, Нови Сад

Штампа
ZACK, Петроварадин

Часопис излази тромесечно
Цена овог броја: 500,00 динара
Рачун Змајевих дејих игара:
340-11006551-47

САДРЖАЈ

Флуидност граница (Уводник).....	5
Fluidity of Boundaries (Editorial)	8

ТЕМАТ: ЖАНРОВИ КЊИЖЕВНОСТИ ЗА ДЕЦУ И ЖАНРОВСКА КЊИЖЕВНОСТ (I)

ПРЕКОРАЧИВАЊЕ ЖАНРОВСКИХ И УЗРАСНИХ ГРАНИЦА

Оља С. Василева , Жанр у наслову. Истина малих и лажних бајки... 13
Надија И. Реброња , Филозофско у књижевности за децу: <i>Живи син Будноћа</i> Ибн Туфајла, <i>Робинзон Крусо</i> Данијела Дефоа и <i>Књића о цуніли</i> Радјарда Киплинга..... 23
Страхиња Д. Полић , Поетички меандри Добрице Ерића: фолклорна фантастика у поеми <i>Фењер Сшојагина Анђелковића</i> 32
Лола Д. Стојановић , Постмодернистичко прекорачење граница жанра: децентрирани женски субјекти у <i>Крвавој одаји</i> Анђеле Картер 43
Владимир Б. Перић , Математички елементи у <i>Зајонетним причама</i> Уроша Петровића 56

ХИБРИДНОСТ СЛИКОВНИЦЕ

Diana J. Zalar i Jasminka I. Viher , Janosch kao suvremeni angažirani autor (na primjeru analize i recepcije slikovnice <i>Tata Lav</i> i <i>njegova sretna djeca</i>)..... 66
Јелена С. Калајџија , Сликонице као водичи кроз институције културе и улазнице у свијет културе 81
Маја Г. Опашић i Petra Ž. Skočić , Umjetnička slikovnica <i>Lav i ptica</i> Marianne Dubuc u učenju i poučavanju hrvatskoga jezika..... 93

НОВА ЖАНРОВСКА ЧИТАЊА ПОЕЗИЈЕ

Марија М. Александровић , Усмена књижевност у одгоју ромске деце..... 104
Тамара Р. Грујић , Визуелизација у поеми <i>Вукова азбука</i> Душана Радовића 111
Исидора Ана Д. Стамболић , Трагови трагедије у збирци песама <i>Дај ми крила један круи</i> Владимира Андрића..... 120
Милутин Б. Ђуричковић , Хаику поезија за децу и младе (Генеза, поетика и жанровско одређење) 126

ОМЛАДИНСКА ПРОЗА

– ОД УЗРАСНЕ ДО ЖАНРОВСКЕ ОДРЕДНИЦЕ

Јелена Д. Лалатовић, Употреба појма *омладинска књижевност* тридесетих година XX века и савремена књижевносторијска евалуација књижевности за децу и младе тог периода 136

Magdalena E. Slavska, Књижевна игра formama dnevnika, romana i drame (na primeru knjige Tita Bilopavlovića *Čitaj, gospodine balavče*)..... 149

Наташа П. Кљајић, Наставно тумачење наративних токова романа *Мајареће јодине* Бранка Ђопића..... 160

ОГЛЕДАЛО КРИТИКЕ

НАГРАДА „МАЛИ ПРИНЦ“ – Међународни дјечји фестивал „Везени мост“ Удружења пријатеља књиге „Мали принц“, Тузла (БиХ)

Šimo I. Ešić, Nagrada „Mali princ“ 170

Валентина В. Хамовић, О мраку, мишу и људској усамљености (Дејан Алексић: *Драма у њодруму јосиоће Јоје*, Имам идеју, Краљево, 2019)..... 171

Соња М. Живаљевић, Између чудесног и стварног (Жарко Вучинић: *Дјевојчица Тара и чаробно дрво*, Глигорије Дијак, Подгорица, 2019)..... 173

Bruno M. Bogdan, Međimurski zmaj između tradicije i suvremenosti (Krunoslav Mikulan: *Zmaj ispod Staroga grada*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2019.)..... 175

НАГРАДА „НЕВЕН“ Пријатеља деце Србије, Београд
Јелена С. Панић Мараш, Волтеровска брига о врту (Гордана Малетић: *Лујана баштенских пашуљака*, Креативни центар, Београд, 2019) 178

НАГРАДА „ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА“, Београд
Маријана С. Јелисавчић, О жељи и (не)могућем (Александра Јовановић: *Црна пшеница*, Креативни центар, Београд, 2020)..... 180

НАГРАДА „РАДЕ ОБРЕНОВИЋ“ Змајевих дечјих игара, Нови Сад
Драгољуб Ж. Перић, Награда „Раде Обреновић“ за најбољи роман за децу и младе у 2020. години (Зоран Пеневски: *Океан од пашира*, Лагуна, Београд, 2020) 183

НАГРАДА „МАЛЕНИ ЦВЕТ“ Града Ниша
Пеђа М. Трајковић, Књижевна награда „Малени цвет“ за 2020. годину..... 187

Овај број часописа *Детињство* финансијски су подржали:

Министарство културе
и информисања Републике Србије

Покрајински секретаријат
за културу, јавно информисање
и односе са верским заједницама
АП Војводине

Градска управа за културу
Града Новог Сада

Часопис *Детињство* објављује се
уз сарадњу са Учитељским
факултетом Универзитета
у Београду

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
821–93(05)

ДЕТИЊСТВО : часопис о књижевности за децу / главне и одговорне уреднице Зорана Опачић и Снежана Шаранчић Чугура. – Год. 1, бр. 1 (1975) – Нови Сад : Змајеве дечје игре, 1975-. – 23 cm

Тромесечно

ISSN 0350–5286

COBISS.SR-ID 9948418

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Проф. др Владислава Гордић Петковић
Филозофски факултет Универзитета
у Новом Саду

Др Тамара Грујић
Висока школа струковних студија
за образовање васпитача,
Кикинда

Dr hab. Justyna Deszcz-Tryhubczak
Instytut Filologii Angielskiej, Uniwersytet
Wrocławski, Polska

Prof. dr. sc. Dragica Dragun
Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku, Republika Hrvatska

Prof. dr. sc. Tihomir Engler
Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku, Republika Hrvatska

Ph. D. Eugene Y. Evasco
Department of Filipino and Philippine Literature,
College of Arts and Letters, University
of the Philippines-Diliman, Manila,
Philippines

Др Ивана Игњатов Поповић
Висока школа струковних студија
за образовање васпитача,
Нови Сад

Dr Vanessa Joosen
Universiteit Antwerpen, België

Мр Мирјана Карановић,
виша стручна сарадница, Матица српска,
Нови Сад

Dr Anna Kérchy
Associate Professor at the English Department
of the University of Szeged,
Hungary

Dr. sc. Andrijana Kos Lajtman
Učiteljski fakultet (odjeljenje u Čakovcu)
Sveučilišta u Zagrebu, Republika Hrvatska

Dr Weronika Kostecka, adiunkt
Zakład Literatury Popularnej, Dziecięcej
i Młodzieżowej, Instytut Literatury Polskiej,
Warszawa, Polska

Проф. др Јелена Панић Мараш
Учитељски факултет Универзитета
у Београду

Prof. dr. sc. Sanja Roić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Republika Hrvatska

Prof. dr. Igor Saksida
Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani,
Republika Slovenija

Др Тијана Тропин, научни сарадник
Институт за књижевност и уметност,
Београд

Dr. sc. Marijana Hameršak, viša znanstvena
suradnica
Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb,
Republika Hrvatska

Проф. др Валентина Хамовић
Учитељски факултет Универзитета
у Београду

РЕЦЕНЗЕНТИ

Prof. dr. Milena Mileva Blažić
Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani,
Republika Slovenija

Доц. др Владимир Вукомановић
Учитељски факултет Универзитета у Београду

Доц. др Анкица Вучковић
Педагошки факултет у Сомбору Универзитета
у Новом Саду

Проф. др Славица Гароња Радованац
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Проф. др Сања Голијанин Елез
Педагошки факултет у Сомбору Универзитета
у Новом Саду

Проф. др Владислава Гордић Петковић
Филозофски факултет Универзитета
у Новом Саду

Др Лидија Делић, научни саветник
Институт за књижевност и уметност, Београд

Проф. др Валерија Јанићијевић
Учитељски факултет Универзитета у Београду

Проф. др Слађана Јаћимовић
Учитељски факултет Универзитета у Београду

Др Предраг Јашовић
Академија васпитачко-медицинских
струковних студија – Одсек Алексинац

Др Јелена Марићевић
Филозофски факултет Универзитета
у Новом Саду

Доц. др Бојан Марковић
Учитељски факултет Универзитета у Београду

Doc. dr. sc. Patricija Marušić
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Republika Hrvatska

Проф. др Радивоје Микић
Филолошки факултет Универзитета у Београду

Доц. др Кристина Митић
Филозофски факултет Универзитета у Нишу

Prof. dr. sc. Smiljana Narančić Kovač
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Republika Hrvatska

Доц. др Драгољуб Перић
Филозофски факултет Универзитета
у Новом Саду

Doc. dr. sc. Vildana Pečenković
Pedagoški fakultet Univerziteta u Bihaću, BiH

Др Душица Потић
Академија техничко-васпитачких струковних
студија Ниш, одсек Пирот

Др Јелена Спасић
Висока школа струковних студија за образовање
васпитача, Нови Сад

Prof. dr. sc. Dubravka Težak
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Republika Hrvatska

Проф. др Светлана Томић
Алфа БК Универзитет у Београду

Проф. др Илијана Чутура
Факултет педагошких наука у Јагодини
Универзитета у Крагујевцу

ТРАГОВИ ТРАВЕСТИЈЕ У ЗБИРЦИ ПЕСАМА ДАЈ МИ КРИЛА ЈЕДАН КРУГ ВЛАДИМИРА АНДРИЋА

САЖЕТАК: Имајући у виду основне поетичке карактеристике песништва Владимира Андрића настојали смо да у његовој збирци песама *Дај ми крила један круг* пронађемо трагове травестије. Песник који врло вешто влада језиком и спретно користи његове особине у служби нових семантичких остварења неретко пародира устаљене фразе и изреке српског језика, али и одређене књижевне форме и садржаје. Настојали смо да их уочимо и покушамо да схватимо функцију таквог стваралачког чина. Трудиле смо се да дамо јасну дефиницију саме травестије и да на основу ње установимо њено присуство у поменутој песничкој збирци. У приступу грађи нисмо правили разлику између песама и стихованих прича, већ смо доследно анализирали целокупну збирку из поменуте перспективе, желећи да што јасније и боље представимо песничково умешно коришћење овим поступком.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: травестија, песме за децу, пародирање, језичке игре, семантичке игре

Владимира Андрића могли бисмо да опишемо као писца за децу коме не понестаје идеја како да на прави начин изрази мелодију језика, стварајући јединствене фонолошке хармоније. Читајући његове песме и приче могли бисмо да поставимо питање типа „шта је старије, кокошка или јаје” тј. шта је песнику важније: мелодија или значење језика. Језик овог песника искушава границе подударана гласова, низања асонанци и алитерација. Песник настоји да

кроз своје стваралаштво демонстрира самодовољност звука језика и повезаност звука и значења, све док се логички језички след не изгуби, а песма постане нонсенсна. Ипак, у појединим песмама или причама, иако постоји тенденција гласовног усклађивања, до изражаја јасно долази идејни концепт и обрада одређене теме. Међутим, било да је песник желео само да се игра језиком или је пак настојао да тематизује одређен садржај, он неуморно проналази начин да језик учини занимљивим, неухватљивим, изненађујућим и лепим.

У поезији В. Андрића лепота језика јасно долази до изражаја будући да га он добро познаје. Његова иновативна решења почивају на врском познавању сваког језичког кутка и посезању за свим његовим елементима, онда када је то потребно. Лудички концепт поезије за децу код Андрића долази до изражаја у поигравању гласовима и језиком уопште. Његова поезија могла би типолошки да се сврста у игровни модел:

Игровни модел је онај у коме игра језиком и у језику апсолутно доминира. У таквој поезији игра се тотализује и на ритмичком и еуфонич-

* isidora.ana@gmail.com

ском и на семантичком плану. Од првог трена, често од наслова песме, јасно је да је реч о *ad hoc* језичком конструкту, који има само себи иманентну логику, који је необичан и изненађујући, који изазива дивергентне асоцијације и има наглашену хумористичку функцију која је најчешће у складу с Кантовом дефиницијом смешног: „Велико очекивање које се претвори у ништа” (Љуштановић 2018: 64).

У појединим примерима чини се да је песма, без обзира на одабрану тематику, конципирана на принципу брзалица, бројалица или ређалица.

Тако ослобођени језик одваја се од своје рационалне основе и улази у свет имагинације, поприма своју лудистичку природу: више му је стало до весеља него до значења, више до авантуре, него до правила. Вођен логиком маште, језик улази у медиј дечијих игара, не приказујући их већ суделујући у њима својим сопственим преобразбама (Миларић 1977: 47).

Владимир Андрић у својој поезији баштини све типове фонолошких игара, као и игре откривања значења речи (види: Радоничић 2013). У збирци *Дај ми крила један круї* он не настоји да опише детињство са дистанце, као посматрач, већ га приказује тематизујући све његове елементе, уз истовремено неговање незадрживог полетног низа рима и поигравања значењима речи. Он не настоји да прикаже једноставно, пасторално поимање детињства и дечјег света који су лишени сваке муке и бриге. Кроз „шалозбиљност” (види Ћосић, према: Љуштановић 2018) обрађене су теме страха, бола, досаде, туге, па и смрти, дакле оне које је врло тешко прилагодити дечјој песми и причи. Песник не критикује дете већ настоји да његов свет

приближи свима. Целокупна збиља је осликана из дечје перспективе, која се служи другачијим параметрима вредновања. Чудовишта, каубоји, чаробни шешири, флеке, принцезе које не једу, грифони који пију, све то чини се на природан начин сједињено са реалним светом. Не негује се дистанца према дечјој визури, она је представљена као нова и специфична, али и као очекивана. Песник нам поручује да деца јесу чудесна бића, која су део нашег реалног света и да то треба прихватити и неговати, да је то једини исправан начин на који дете и детињство треба разумети.

Јован Љуштановић уочио је да дечји свет у песмама В. Андрића гаји свест о озбиљности и реалном, а да та свест понекад долази до изражаја чак и у половини једног стиха („свет је крт”), чиме се ствара нова димензија значења целокупне песме (Љуштановић 2007: 440). Свест о пролазности, за коју не бисмо очекивали да се појављује у дечјој поезији, неретко добија израз у стваралаштву В. Андрића. Песма „Два амрела” говори о пролазној љубавној занесености. У песми „Бар ти буди вечна” (Андрић 2006: 27)¹ кроз једноставан, деци близак пример, говори се о општој пролазности ствари које нам годе: „Вековне су ово тајне / што су крофне краткотрајне / и што су све светске торте / од пролазне неке сорте // Нек је течна вода речна / нек је љубав кратковечна / али бар ти буди вечна / чоколадо моја млечна”. Песник у „Чаробном шеширу” говори и о пролазности славе и успеха, док у „Најнаписанијој песми”, поигравајући се компарацијом придева и намерно занемарујући граматичке норме, нуди озбиљан закључак о законитостима живота:

¹ Наводи из збирке *Дај ми крила један круї* у даљем тексту биће означени само бројем странице у загради.

„Вене невен, вене вења / све на свету од рођења / ем пролази / ем се мења / сем три ступња / поређења / последње / последњије / најпоследњије” (44–45).

Владимир Андрић изненађује и изневеравањем сопственог низања рима у „Допуњалкама за зналце и зналке”, где пародира сам жанр. Допуњалка је врста дечје песме која римом, ритмом и значењем претходних стихова захтева допуну наредног стиха од стране читаоца. Као такве, допуњалке представљају својеврсну семантичку игру на коју је у овом случају песник накалемио сопствену игру изневеравања читалачког очекивања, чиме се постиже хумористички ефекат. Сам наслов, у коме се помињу „зналци и зналке”, пародиран је указивањем на нетачне одговоре „зналаца и зналки” који би требало све да знају. Занимљиво је да писац на самом почетку збирке, у којој се доследно негује рима, поставља песму у којој се поиграва очекиваним низањем римованих стихова и уместо ритмично-симфонијски одговарајућег решења нуди одговоре без обзира на њихове звучне језичке карактеристике. Претпостављамо да је аутор тим поступком сугерисао важност еуфонијског ефекта у дечјем песништву. У поменутој песми долази до доследног нарушавања жанра изнутра (наводимо пример друге строфе): „Има још и варош Шабац / где цвркуће с крова врабац / а из баре пева... / Жабац? / Е није. / Из баре пева – славуј из баре” (8).

Песник изневерава основне карактеристике жанра допуњалки које подразумевају ритмичку, симфонијску и семантичку подударност са претходним стиховима, чиме се урушава сама конструкција песме. Ако се послужимо једном од дефиниција травестије, која под тим појмом подразумева рушење жанровске форме изну-

тра (види RKT: 830), онда можемо рећи да се она овде може констатовати. Сличан поступак проналазимо и у песмама „Упутство” и „Обавештење”.

У „Упутству” аутор насловом сугерише да ће бити понуђено јасно објашњење поступка коришћења одређеног предмета, међутим, у самој песми до тога не долази. Наиме, аутор описује очигледности и поиграва се хомонимним значењем речи кашика, која се доследно описује као прибор за јело, у контексту у коме она има другачију намену. Ефекат хумора постиже се поигравањем примарном функцијом кашике као прибора за јело и њене уплетености у назив за помоћни предмет при обувању. Ипак, иако се не ради о књижевном жанру, сама конструкција и садржај упутства, као врсте устаљене језичке форме, нарушени су изнутра, изневеравањем очекиваног садржаја.

На врло сличан поступак наилазимо и у песми „Обавештења”, где не долази до реалних обавештења о новостима и променама, што је њихова основна функција, већ се, напротив, описује очигледно. Поигравајући се формом и садржином, В. Андрић сугерише дубљу поруку: „Примите ово на знање / кад је редовно стање / песме су врло мудре / а ова нешто мање” (10). Инсистирањем на губљењу основне функције језика при обавештењима песник указује и на опште стање вредновања језика. Он учава „(не)редовно стање” у коме долази до изневеравања садржаја, упркос задатој форми. Травестијски раскорак садржине и форме постигнут је поигравањем обавештењем и његовом претпостављеном функцијом, а филозофска запитаност над реалним, тренутним стањем у књижевности и друштву уопште нуди нам се у последњој строфи.

Травестија се може приметити и у коришћењу разноликих устаљених језичких фраза и изрека које песник прилагођава контексту, мењајући њихов смисао. У причи „Слон и клавир” наилазимо на поигравање изреком „дрво се на дрво наслања, а човек на човека”. Мењањем актера и постављањем ове изреке у нови контекст песник постиже промену значења, где глагол „наслонити” добија дословно тумачење. Слично пародирање устаљене фразе уочавамо и у причи „Гем и цем”, где се на познату фразу „геније чучи у сваком од нас” мењају актери, а самим тим и смисао. У песми „Тестерисање” долази до пародирања изреке „где има дима, ту има и ватре”: „Биће ватре, биће дима / где је зима, није зима / где је дима – свега има / опшјај” (29). Песник у потпуности мења значење изреке и лишава је симболике нарушавајући конструкцију изреке. Долази до поништавања устаљеног редоследа речи, иако се у основи смисао не пориче. Метафоричко значење бива искључено али оно ипак провејава из алузије на саму изреку. Последњи стих „где је дима – свега има” може бити песничко тумачење изреке „где има дима ту има и ватре”. У обема варијантама „ватра” и „све” могу подразумевати нешто тајно, забрањено, скривено од јавности. У „Флекавој песми”, ослањајући се на познату изреку „нађе крпа закрпу”, песник ствара нову: „свака флека нађе свог човека”. Ослањајући се на устаљену и општепознату конструкцију изреке и рачунајући на њену алузивност, песник пародира њено значење, придајући јој ново.

Питање је да ли је једна од карактеристика поетике Владимира Андрића уобличена у песми „Кобајаги”: „ем је право, ем је складно / ал помало и досадно / [...] / све логично и одлично / ал помало једнолично / [...] / у две речи –

сува збиља / и још у две – стварност чиста / ал сваког дана иста”. Песник изражава потребу за варијацијом на тему стварности, али и књижевности. У петом стиху прве строфе, набрајајући појмове из обичног живота, он помиње и „руссе косе, очи чарне”. Питање је да ли је песник тим поступком желео да сталним епитетима истакне устаљеност и досаду која из ње произлази или је желео да учини својеврсан отклон од традиционалног.

Травестија народне епске поезије се јавља и у причи „Слон и клавир”, у којој долази до поигравања стиховима песме „Косовка девојка”: „Да се јадан на зелени бор набори, и њега би јадан оборио!” (63). Песник је у потрази за начином дочаравања безизлазне ситуације посегао за општепознатом метафором из епске народне песме, пародирајући је, прилагођавајући је причи и додајући јој језичку игру асонанцом и алитерацијом. Такав подухват изазива хумористични ефекат, упркос озбиљности маркиране ситуације у епској песми.

Травестију можемо уочити и у стиховима који пародирају одређена књижевна остварења. У песми „Мачка и салама” долази до пародирања стихова из песме „Опомена” Десанке Максимовић „Не остављај ме саму / ах, никад саму уз саламу”. Слично је и са стиховима из *Горској вијенци* П. П. Његоша у Андрићевој песми „Мало блато” (види: Љуштановић 2007), док у песми „Ако ми верујете” можемо наслутити алузивну пародију песме Душана Радовића „Да ли ми верујете”. Иако конкретне пародије нема у самој песми, повезаност се заснива на односу према потреби да се уверава слушалац/читалац. Сматрамо да песник није случајно одабрао наслов који алудира на поменути Радовићеву песму. Претпостављамо да је било важно оства-

рити одређену везу како би се суптилно изградио контраст и приказало дете коме разумевање околине није нарочито важно. Док Радовићев лирски субјекат има потребу да понавља „да ли ми верујете”, Андрићев говори „ако ми верујете”, из ког као да следује: „ако не, није важно”. Андрић гради свој тип детета једноставном интервенцијом над постојећим насловом познате дечје песме и управо тај, наизглед једноставан поступак, усложњава значење песме и тон лирског субјекта.

Сличан поступак наслућујемо и у причи „Лав и квака”, у којој долази до пародирања песме Душана Радовића „Страшан лав”. Сам почетак приче структурно је изграђен по узору на Радовићеву песму, док се пародија одиграва на семантичком нивоу. В. Андрић од почетка инсистира на својој, другачијој визији лава: „Био неки Лав... / Какав лав? / Лав као сваки Лав: висок, леп и плав“. Првим стихом успоставља се потребна дистанца у односу на Радовићеве стихове, који су подсећали на устаљен почетак бајки. Андрић не посеже за бајковитим почетком већ читаву причу представља као крајњу збиљу. Он не настоји да тематизује дечји страх, те у складу са тим гради и лик свога Лава. Међутим, доследно ће се служити конструкцијом која подразумева констатацију и за њу везано потпитање. Тако ће се тврдња преузета из песме Душана Радовића појавити не само у вези са лавом, већ и са кваком, травом, свраком и ђаком. Увођење сваког новог јунака у причу праћено је поменутом конструкцијом: „... па имао кваку... / А каква је то квака? / [...] / а за то време под њим вене трава... / Каква трава? / [...] / Али око њих се мота нека Сврака. / Каква сад Сврака?” (57–58). Учестала потпитања стварају утисак присуства радозналост детета које

има сталну потребу да запиткује и тражи додатна објашњења. Песник остаје доследан принципу запиткивања и ван описивања нових актера приче, те и на самом крају поставља питање о томе шта ће бити на крају, пародирајући уз то уобичајене завршетке традиционалних бајки: „А шта ће да буде на самом крају? / Хоћемо ли да принц смрси конце неком змају, па да на крају обојица гунђају / и заједно конце расплићу како умеју и знају? / Ма, шта ће нама тамо неки принц и тамо неки змај – ми хоћемо наш рођени крај!”. Последњим стихом се сугерише да песник жели да да сопствену визију актера бајке и грађења приче. Он жели сопственог лава и сопствени крај, без обзира на устаљене представе и традиционалне конструкције.

У причи „Поноћни Грифон” Владимир Андрић се врло слободно бави описивањем митолошке животиње, која је сама по себи застрашујућа. Користећи се њеним изгледом, настоји да изгради амбивалентну личност – истовремено и осећајну и опаку („Такав је Грифон. / Камена, а опет голубија срца, лављег тела и орловска лица. / Ма као девојчица!”). Кроз читаву причу провлачи се и тема пијанства, коју можда не бисмо очекивали. У маниру изненадног јавља се и травестија стихова „Искрене песме” Милана Ракића. Описујући лик Грифона ког обузима бес, песник му у уста ставља стих: „О, склопи усне, не говори, ћути...”. Иако је Грифон од почетка врло добро и оригинално грађен као гротескни лик, коришћење Ракићевог стиха у новом контексту доприноси додатном хумористичном ефекту. Како смо већ неколико пута напоменули, доследан сопственој визији, узимајући елементе књижевних канона, Андрић гради нове песничке слике и сижее, постижући префињени, хумористични ефекат,

који захтева основно познавање језика и књижевности.

Збирка *Дај ми крила један круг* Владимира Андрића представља својеврстан песнички подухват у коме се не зна где престаје песма, а где почиње прича (Љуштановић 2007). Песник у овој збирци на специфичан и себи својствен начин испитује мелодију језика, поигравајући се супституцијом, адицијом, граматичким формама и правилима, варијабилношћу значења, хомонимијом и синонимијом, читавањем нове речи раздвајањем старе итд. Уз све то, он се увек труди да остане веран свом поимању песме за децу, доследно стварајући „песме-играчке“ (види: Љуштановић 2018: 64). Његова поезија не покушава да поучава, иако много говори о животу и детету у њему. Песник сваким својим стихом успева да прикаже многобројне нијансе детињства и изрази емпатичан став према децијим несташлуцима. На основу тематике његових песама и прича лако се може закључити да је песник на линији Љубивоја Ршумовића који сматра да је „дете дете да га волите и разумете“. Међутим, Владимир Андрић у својој поезији и причама није склон помињању појмова који су читаоцима већ познати. Отуда могућност и потреба за травестијом, која подразумева предзнање или проширивање знања о књижевности. У низу иновативних песничких подухвата В. Андрићу је пошло за руком да се успешно исказа, дајући овим поступком нову, освежавајућу слику поимања стваралаштва за децу, али и књижевности уопште, и уједно градећи сопствено место у књижевном канону.

ИЗВОР

Андрић, Владимир. *Дај ми крила један круг*. Београд: Креативни центар, 2006.

ЛИТЕРАТУРА

- Живковић, Драгиша. *Речник књижевних термина*. Београд: Нолит, 1986.
- Љуштановић, Јован. О типолошким моделима у српском песништву за децу у 21. веку. *Књижевности за децу у науци и настави: зборник радова са научної скупштина Јагодина, 21–22. април 2017*. Уредници: Виолета Јовановић, Бранко Илић. Превод резимеа: Марија Ђорђевић. Јагодина: Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу, 2018, 61–74.
- Љуштановић, Јован. Савршен дармар. *Лейоис Мајице српске*, год. CLXXXIII, књ. 480, св. 3 (2007): 438–442.
- Миларић, Владимир. *Сигнали сунца: шекспирови о гецхој поезији*. Нови Сад: Српска читаоница Ириг, 1977.
- Радонић, Ана. Поезија игре. *Детињство*, год. XXXIX, бр. 4 (2013): 70–86.
- RKT: *Rečnik književnih termina*. Dragiša Živković (ur.). Beograd: Nolit, 1986.

Isidora Ana D. STAMBOLIĆ

THE TRACE OF TRAVESTY IN A COLLECTION OF POEMS *DAJ MI KRILA JEDAN KRUG* BY VLADIMIR ANDRIĆ

Summary

In this paper we tried to introduce a trace of travesty in a collection of poems *Daj mi krila jedan krug* by Vladimir Andrić. We looked for examples of travesty which parody traditional genres and structures. We were aware of the specifics of Vladimir Andrić's poetics and in accordance with that we tried to interpret the function of travesty in his work. Besides that, we wanted to present the basic rules of play-poems which are very often in the work of this writer. Bearing in mind the basic characteristics of his work we tried to present parodied poems and tale and to find their meaning in his interpretation.

Key words: travesty, poems for kids, language games, semantics games, parody